

דברי הרא"ש (והראב"ד – טוען יב, ג) משמע שבין כך ובין כך צריך ו' שנים. ודעת הרשב"ם והרמב"ם, שמספיק בהחזקת ג' שנים בימים).

ואולם בשאר בתים – צריך חזקה רצופה כל הימים והלילות.

ב. אפשר על ידי השכנים, היודעים שדר בבית יום ולילה (הגם שאינם רואים ממש כל לילה ובכל הלילה). וכן אפשר שהעידו שנים שהם עצמם שכרו מן המחזיק ודרו בו יום ולילה – ובלבד שאינם נוגעים בעדות, כגון שעדיין לא שלמו שכר, ואין משנה להם אם לשלם לזה או לזה. (או כגון שאין ידוע לנו ממקור אחר שגרו שם, אלא על פיהם, והרי יכלו להכחיש הכל, ולכן נאמנים לומר דרנו ופרענו. ר"ח).

ואם העדים הינם רוכלים המחזרים בעיירות ולא היו בבית כל הזמן – די בעדותם שהיו ג"ש ברציפות, אע"פ שימים רבים נעדרו מן הבית – כן היא שיטת ר"ח (ועב"ח). וכן הדין לשיטתו בכל מחזיק שהוא רוכל שאינו מצוי בביתו. ואולם כמה פוסקים חולקים וסוברים שכשהמחזיקים הם רוכלים, אע"פ שלא טען המערער, טוענים עבורו ואומרים למחזיק, הבא עדים שהחזקת ג"ש יום ולילה.

לשיטת רשב"ם, (בפירוש דברי מר זוטרא) בסתם, מספיקה עדות על הימים, אך אם טען המערער שבא ולא מצאו בלילות, (ויש סוברים אף בטענת שמא – ע' רמב"ם, שו"ע. וע' בש"ך) – ב"ד מצריכים עדות מפורשת גם על הלילות. וכשהמערער מן הרוכלים שאינם מצויים בעירם בכל עת – אע"פ שאינו טוען, אנו טוענים עבורו. וכן שיטת הרשב"א (ועוד) – ע' בשו"ת ח"ב רג).

לשיטת רבנו תם ועוד, אין צורך בעדות על כל יום וכל לילה (בין לאביי בין לרבא בין למר זוטרא), אלא מספיק שמעידים שבכל פעם שנכנסו, ראוהו, ומחזוק שדר שם כל הזמן. וכן אם עדי החזקה מחזרין בעיירות, די בכך שמעידים שהבית היה בחזקתו ג"ש שלמות, הגם שלא היו כאן כל הזמן.

(השו"ע קמ"ח) הביא דעת הרשב"ם והרמב"ם. והרמ"א נקט לעיקר כדעת ר"ת. והש"ך הכריע שאם טוען המערער 'ברי' שלא דר בלילות – אינה חזקה).

ג. הורה רבא שאין זו חזקה מועילה, אלא אם יש להם שטר חלוקה ('עטרא') ביניהם, (שאו מוחזקים כעבור ג' שנים בין שניהם. רשב"ם).

ד. חזקת סלע – ע"י העמדת חיות או שטיחת פירות שמה. ואם החזיק בשדה ושייר בה בית רובע (דוקא, אבל פחות מכאן, בטל הוא לשדה. פוסקים) – קנה את השדה חוץ מאותו בית רובע. ואמר רב הונא ברד"ל שאם אותו בית רובע אינו בר זריעה – קנהו, ורב ביבי בר אביי חלק, שאין חילוק בדבר. (וכן הלכה – קמא, יב).

דף ל

נג. מה הדין במקרים הבאים:

- א. החזיק ג' שנים בבית, ובא מערער וטוען שהיה גר בבית פנימי לאותו בית, ועבר דרכו ולכך לא הוצרך למחות בו. והמחזיק מכחישו.
- ב. מכר לחברו 'כל קרקע שקניתי מבר-סיסין', וטוען עתה על קרקע מסוימת שנקראת על שם בר סיסין, שלא קנאה ממנו אע"פ שנקראת כן. – על מי מוטלת חובת ההוכחה?
- ג. החזיק ג' שנים בקרקע, וטוען המערער ששהה במרחקים, מקום שאין שייכות מצויות לכאן, ובבואו מדי שנה לכאן לשלשים יום, טרוד היה בעסקיו בשוק, וזו סיבת שתיקתו ג' שנים.
- ד. מחזיק שטען 'מפלוני קניתי שאמר לי שקנה ממך', והמערער טוען שהקרקע גזולה מאתו.
- ה. מחזיק שטוען למערער: 'יש עמי עדים שאתה יעצת לי לקנות מפלוני קרקע זו', הרי שהודית שאינה שלך אלא שלו – הדין עם מי?

- ו. מחזיק שטוען כנגד המערער: יש עמי עדים שבאת אמש ואמרת לי 'מכרה לי קרקע זו' – והרי זו הוכחה שהקרקע אינה שלך.
- ז. מחזיק שטוען בבית דין 'אכלתיה שני חזקה' והוכיח המערער שקנה את הקרקע לפני ארבע שנים, והלה טוען, כשאמרת 'שני חזקה' – הכוונה לשנים רבות, וקדמה קנייני לשטרך.
- א. רב נחמן הצריך את המחזיק להוכיח שדר שם לבדו. ורבה נחלק, שעל המערער להוכיח דבריו. (כן פרש רשב"ם. והלכה כרב נחמן, שאין הלכה כתלמיד במקום הרב. וכתבו התוס' שמדובר כשידוע שהיה דר בפנימי אלא שלא ידוע באיזה דרך היה עובר, אבל אם לא ידוע כלל שדר בפנימי – מודים כולם שעל המערער להוכיח טענתו. ויש חולקים. ויש שפרשו הסוגיא בענין אחר).
- ב. רב נחמן העמיד את הקרקע בחזקת הקונה, לפי שטענתו של המוכר טענה שסותרת את פשטות הדברים, ועליו להוכיח דבריו. ורבה נקט להשאיר הקרקע בחזקת המוכר עד שיוכיח הלוקח שקרקע זו אכן היא משל בר-סיסין. (והלכה כרב נחמן – רשב"ם; חו"מ ריה, כה. וע"ע בפרוש 'רבנו גרשום' ס"פ מי שמת בד"ה אוקמה וד"ה התם משום. ואפשר שפרש באופן שונה).
- ג. רבא הצדיק טענתו, שעשוי אדם להיות טרוד בשוק כל שלשים יום ואפשר שלא שמע מהחזקה. (אבל אם שמע וטוען טרוד הייתי ולכך לא מחיתי – אין מקבלים טענתו. רשב"ם; טור. ויש חולקים – ע' בפ' 'רבנו גרשום').
- ד. אם למערער יש עדים שהיתה שלו פעם – אין המחזיק זוכה בקרקע אלא אם החזיק ג' שנים וטען מתחילה שיודע שהמוכר קנה את הקרקע מאת המערער, (כגון שמכרה לו בפניו), או שראהו דר שם, אפילו יום אחד. (ויש אומרים שצריך עדות שדר בו יום אחד – ע' בראשונים. ובש"ך קמו סקי"א ובנתי"ה"מ שם, נקטו לעיקר שאין צריך עדים). אבל אם לא טען כן, הרי זו חזקה שאין עמה טענה, ואינה מועילה.
- והאם אין למערער עדים שהיתה שלו, אלא שזה המחזיק מודה בדבר, (יש אומרים שאפילו אינו מודה ממש אלא טוען שכך אמר לו זה שמכר לו. ע' רא"ש) – אם טוען פלוני קנה ממך בפני, או שדר בו המוכר יום אחד – הדין עם המחזיק, שהרי היה יכול להכחישו לגמרי, ואפילו אינו מוחזק ג' שנים (תוס'). ומרשב"ם משמע שאם אינו מוחזק ג"ש – לא זכה, גם כאשר המוכר היה דר חד יומא). ואם טוען סתם 'קניתי מפלוני שאמר לי שקנה ממך' – אין זו טענה, ואפילו החזיק ג' שנים הדין עם המערער, שהרי המחזיק מודה שהיתה שייכת למערער, והוא אינו יודע אם המוכר לו, קנה את הקרקע או גזלה.
- (ואם אח"כ יביא המחזיק עדים שהמוכר לו דר בה יום אחד (והרבה סוברים שאף אם אינו מביא עדים אלא שטוען כך, כנ"ל) – כתבו התוס' בשם הרשב"א שהדין עמו, לפי שב"ד טוענים ללוקח מה שהיה יכול המוכר לטעון, והרי המוכר היה נאמן במיגו ד'לא היתה שלך מעולם'. ור"י דחה ראיתו).
- ה. יכול המערער לומר, לכך אמרתי לך כן, כדי לדון עמך ולא עם השני, שנוח לי לדון עמך יותר ממנו.
- ו. יכול המערער לומר, זה שרציתי לקנות ממך, לפי שלא רציתי לבוא עמך לדין. ו'עביד איניש דובין דיניה'. (ודוקא אם טען, אבל אנו לא טוענים עבורו. פוסקים).
- ז. רבא הורה שעשוי אדם לומר 'שני חזקה' אף על יותר מג' שנים, והדין עמו כאשר יש עדים שהחזיק בקרקע ג' שנים לפני שטרו של זה. (ויש שפרשו שאין צריך עדים אלא על ג' שנים אחרונות. והרשב"ם דחה שיטה זו. וכן נפסק בשו"ע, שצריך עדים על שבע שנים לפחות). ואם לאו – גם אם יחזיק עתה שנים מרובות – לא זכה, לפי שאין לך מחאה גדולה מזו – משטר המכירה של המערער (ודוקא בשטר, אבל מכירה בעדים, די בהחזקה של זה ג"ש לאחר אותה מכירה. ראשונים), והיה צריך המחזיק לשמור שטרו עד שייקרק השטר שביד המערער.